①

תורה אור

למאי נפקא מינה למקח וממכר: *ת"ר כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת *אבל עושין מהן מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין על גבי [א]*כירה ולא אסרו אלא לעשות מהן פתילה לנר בלבד: ולא בשמן קיק וכו': מאי שמן קיק אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא ואמרו לי עוף אחד יש בכרכי הים וקיק שמו רב יצחק בריה דרב יהודה אמר משחא דקאזא ריש לקיש אמר קיקיון דיונה אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי קיקיון דיונה *ולצלוליבא דמי ומדפשקי רבי ועל פום חנותא מכלן יתיה ומפרצידוהי עבדי משחא ובענפוהי ניחן כל *בריתי דמערבא: אמר רבה *פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מפני שהאור מסכסכת בהן שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני שאין נמשכין אחר הפתילה בעא מיניה אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מהו שיתן לתוכן שמן כל שהוא וידליק מי גזרינן דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו או לא א"ל *אין מדליקין מאי טעמא *לפי *שאין מדליקין איתיביה *כורך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו (אמר) *רשב"ג של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין קתני מיהת מדליקין א"ל אדמותבת לי מדרשב"ג סייעינהו מדתנא קמא הא לא קשיא *מעשה רב מ"מ קשיא מאי לאו להדליק לא להקפות אי להקפות מ"ט דת"ק כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני כורך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו בד"א להדליק אבל להקפות מותר שרבן שמעון בן גמליאל אומר של בית אבא היו כורכין פתילה ע"ג אגוז איני והאמר רב ברונא *אמר רב *חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק הני מימשכי בעינייהו והני לא מימשכי בעינייהו וגזרו רבנן על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך ועל קרבי דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא נמוחו ולינזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכן שמן *) היא גופה גזירה *ואנן ניקום ונינזור גזירה לגזירה: תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת °אין מדליקין בהן במקדש משום שנא' °להעלות נר תמיד *שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר תנן *מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין ומהן מדליקין שמחת בית השואבה שאני ת"ש דתני רבה בר מתנה *בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא *דבוץ: אמר רב הונא *פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין

למקח וממכר. נמלך דמתני' למחכן שמוה ליתיב ליה פסולתא דדובשא: אבל עושין מהן מדורה. היסק גדול שאחר מבעיר חבירו: לנר. קרויז"ל: בשמן קיק. שמן של עוף אחד טמנין בכד וחולק: משחא דקאזא. שמן שעושין מגרעיני למר גפן שקורין קוטו"ן: קיקיון. כעין אותה של יונה: לדידי. מין קיקיון דיונה: ומדפשקי רבי. בבלעי המים והוא גדל: ועל פום. מגוספא מדלין יסים. על פום חנויות מדלין אותו לצל ולריח טוב: ספרצידוהי. מגרעיניו: נייחן. שוכבין: בריתי. חולין: מסכסכת. כמין סכין פומה מסכסכת בבשר אנמיל"ך בלע"ז שאין אורו זקוף וטת במקום אחד אלא נדעך וקופץ לישנא אחרינא מסכסכת בהן אינה נכנסת תוך הפתילה אלא סביב מבחוץ כמו סיכסכה אבניר ברוחש"ס בלע"ז: שאין נמשכין. ואתי להטות: שמן כל שהוא. שמן הגימן בתוכו ממשיך אחר הפתילה: לפי שאין מדליקין. בעינייהו וגזרינן הא אטו הא: כורך דבר לעשות פתילה ע"ג דבר שאין מדליקין בו כגון פסול פתילות דמתני': קתני מיהת. בדרשב"ג מדליקין ואע"ג דאגוז לא חזי לפתילה עליו תערובות שפיר דמי: מעשה רב. הואיל ומעיד שכך היו של בית אביו עושין הלכה היא: מאי נמי מדליקין. היו כורכים שתדליק הפתילה עם האגוז: לא להקפות. לא היו מדליקין האגוז אלא שמף עליה הפתילה להציפה שלא תטבע בשמן ואגוז הברזל מתרגמינן וקפא פרזלא (מלכים ב ו): חלב מסותך. [illegible] בלע"ז: הני מימשכי בעינייהו. אחר הפתילה ובלא תערובות שמן נמי חזו אלא דגזור רבנן מהותך אטו אינו מהותך הלכך בעינייהו גופה גזירה ואנן ניקום וליגזור ע"י תערובות אטו בעינייהו: והוא אמר לה. מפרש מאי תלמודא והיכי משמע מהאי קרא: ולא שתהא עולה כו'. אלא שתהא צריכה תיקון והטייה: מבלאי מכנסי כהנים. ממכנסי הבגדים הבלוים: היו מפקיעין. קורעין ועושין פתילות בשמחת בית השואבה שהיה בעזרת נשים: ומהמיניהם. של כלאים הם דכתיב ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן וקי"ל תכלת עמרא הוא ותני לעיל לענין שבת הוסיפו עליהן של צמר לפסול וקתני מדליקין בהן במקדש: שמחת בית השואבה שאני. דלא כתיב להעלות בה ולאו דאורייתא היא: מאי לאו דכלאים. כגון אבנט: כבתה. נר חנוכה: זקוק לה: לתקנה הלכך צריך לכתחלה לעשות יפה דילמא תכבה ולא מתקן לה: ומותר להשתמש לאורה. הלכך בשבת אסור שמא יטה לצרכו: אין [illegible]

למאי נ"מ למקח וממכר. פשיטא ליה להש"ס שהיו מכירין השמוה והעטרן כדאמרינן שמוה קרויה לכך קאמר למאי נ"מ למקח וממכר שאם נדר לתת לחבירו שמוה יתן לו פסולתא דדובשא ואין יכול לטעות לתקן לו וכן עיטרן אבל לעיל דקאמר מאי לכש שוכא דארזא לא קאמר למאי נ"מ לפי שלא היו מכירין בשם לכש ומפרש שהוא שוכא דארזא:

מפני שאין נמשכין כו'. שמעתי ממהר"א ז"ל שמע באם שיש רק נר א' כשר בבית ע"י זה יותר ולא יסה אחר נרות שבחדר ושבמרתף ור"ש מקוצי אומר דבר שיכול לעשות בלא נר כגון להוציא יין מן החבית מותר להשתמש לאור כל נר [תוספות ישנים]:

חלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו כו' שנתן לתוך שמן כו'. קרבי דגים לאו היינו שמן דגים דשמן דגים שרי ליה מתני' בעיניה (לקמן דף כד:):

שמחת בית השואבה שאני. תימה היכי שרי להדליק והא לאו צרכי קרבן הוא ואמר בפ"ב דקידושין (דף נד: ושם) בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ותימה לומר לב ב"ד מתנה עליהן *דמה צורך יש להן להתנות בשביל זה ונראה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן הוו עושין דכתיב ושאבתם מים בששון (ישעיה יב) צורך קרבן חשוב ליה והא דאמר (סוכה ס"ה דף נ:) טוררת אשה חטין לאור בית השואבה ולא שהיתה בוררת אלא שהיתה יכולה לברור ומיהו בירושלמי דייק מהכא דקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך *ממכנסי הכהנים הא יש בהן פשתן דכתיב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר (שמות כח) וטובה לפתילה דהוי ככרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו ובשבת הוא דאסור שמא ידליק בעינה אבל במקדש לא שייכא הך גזירה ונראה לר"י דפשון שאין מן הפשתן אלא רביע בטל בשאר מינים והוי כאילו אין בו פשתן כלל:

ומותר להשתמש לאורה. ואית מנא ליה לרבא דסבר רב הונא דמותר להשתמש לאורה דילמא הא דאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כבתה זקוק לה ולא [illegible]

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ה מהלכות שבת הלכה יג סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סימן רסה סעיף א:

ו ב מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה ה סמג שם טור ש"ע א"ח סימן רסד סעיף א ב:

ז ג מיי' שם הלכה ט טור ש"ע שם סעיף ד:

ח ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:

ט ה מיי' שם הלכה ט וש"ע שם סעיף ה:

י ו מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הלכה טו:

יא ז ח מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה ו:

ועוד דלא מצינו לב ב"ד כוס דכיון דכבר קדשו בגדי כהונה לא נפקי לחולין בלא פדיון [ת"י]

נ"א שאינן נדלקין תוספתא פ"ב

[נ"ל מהמיניי' דהיינו אבנט ועי' רש"י]

רבינו חננאל

מיכן ואילך פסול שמנים: ת"ר כל אלו שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת משום פסול פתילות אבל עושה בהם מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה. בין ע"ג קרקע בין ע"ג מנורה לא אסרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד: בשמן קיק שמואל אמר (עץ) [עוף] ושמו קיק ר"ל אמר קיקיון דיונה אמר רבה פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני שהאור מסכסכת בהן שמנים שפסלו(חכמי') מפני שאין נמשכין אחר הפתילה: בעא מינית אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים להדליק בהן בשבת מהו לתת לתוכן שמן ולהדליק א"ל. אסור: לפי שאין מדליקין. כלומר כיון שאין מדליקין בפני עצמן בשלשים השמן שתתן בתוכו שוב אין מדליקין שכבר אמרו אין נמשכין אחר הפתילה ואותיב עלה ותרצת הכי כורך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו בד"א להדליק. אבל להקפות מותר שרשב"ג אומר של בית אבא היו כורכין כו' וקי"ל (כרבא) [כרבה] איני והא אמר רב ברונא אמר רב חלב מהותך (מ"ש) [פי'] מלשון היתוך כדכתיב (יחזקאל כב) כהתוך כסף בתוך כור וכתיב (איוב ג) ויתכו כמים וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכן שמן כל שהוא ומדליק ושנינן הני ממשכי בעינייהו אבל הני לא ממשכי בעינייהו ואסיק' לקמן*) דשני הני משמן דגים לפיכך שמן דגים מוסק הוא והולך ונמשך אחר הפתילה ואין צריך העדובת. תני רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים להדליק בהן בשבת גם במקדש אין מדליקין בהם שנאמר להעלות נר תמיד והא דתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין והאבנט יש בו צמר הני לשמחת בית השואבה אבל למנורה אין מדליקין אלא בשל (בוץ) [פשתן] וכבר פירשנוהו היטב בראיות בפרק החליל.

[illegible] ואלו דרוו להיך להוו דם כיו ע"ל איכא בינייהו דרב ברונא ומפרש כפי' ר"ת שם בתוס' והו"ק סיטב · ועי' תוס' כאן ד"ה אלב:

מסורת הש"ס

תוספתא פ"ב

הגהות הגר"א

[א] גמ' כירה

גליון הש"ס

[תוס' ישנים]

2

ועולה גופה מנלן אמר קרא אל יסוד מזבח העולה אלמא עולה טעונה יסוד: **יצתה** כת ראשונה וכו': תנא *היא נקראת כת עצלנית. והא לא סגי דלאו הכי מאי הוי להו למיעבד אפ"ה איבעי להו לזרוזי נפשייהו כדתניא* רבי אומר אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי אשרי מי שאומנתו בסם אוי לו מי שאומנתו בורסי ואי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו מי שבניו נקבות: **כמעשהו** בחול וכו': שלא ברצון מאן אמר רב חסדא שלא ברצון רבי אליעזר דאי רבנן הא אמרי שבות הוא ואין שבות במקדש מאן היא דתניא* אחד החולב והמחבץ והמגבן כגרוגרות המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות. רב אשי אמר אפילו תימא שלא ברצון חכמים ורבי נתן היא דתניא רבי נתן אומר שבות צריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו: **רבי** יהודה אומר כוס היה ממלא וכו': תניא רבי יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערובות שאם ישפך דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו אמרו לו לרבי יהודה והלא לא נתקבל בכלי מנא ידעי אלא הכי קאמרי ליה שמא לא נתקבל בכלי אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי מנא ידע *כהנים זריזין הן אי זריזין אמאי משתפך אגב זריזותיהו דעבדי משתפך והלא דם התמצית מעורב בו רבי יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית דם מעליא הוא דתניא* דם התמצית באזהרה רבי יהודה אומר בהכרת *והאמר ר' אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שאינו מכפר שנא' כי הדם הוא בנפש יכפר

דם

ועולה גופה מנלן · שמתן דמה במקום שיש תחתיו יסוד למעוטי מזרח ודרום חוץ מאמה למזרח אלא לצפון ואמה לדרום אלא מערב: דהכי תנן (מדות פ"ג מ"א). אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת: **אל יסוד מזבח העולה** · גבי חטאת [נשיא] כתיב · ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות

תורה אור

מזבח העולה ואת דמו ישפך אל יסוד ויקרא ד

מזבח העולה · וה"ל למיכתב אל יסוד המזבח למה לי דכתיב מזבח העולה אלא הכי קאמר אל יסוד מזבח שעשה העולה: **עצלנים** · מפני שמתעצלה להיות אחרונה: **והא לא סגי דלאו הכי** · דמצוה לעשות כתות: **לזרוזי נפשייהו** · להיות מן הראשונים: **שלא ברצון רבי אליעזר** · דאמר במלאכה גבי מכבד דהייט דומיא דהקטרה · חיוב חטאת הלכך במקדש בשבת נעשה צורך גבוה אסור: **החולב** · מושך החלב מן הבהמה: **מחבץ** · מעמיד החלב ועושה ממנו גבינין שקורין מטונ"ש: **אחד זה ואחד זה** · מכבד ומרבץ ורודה אבל מחבץ לא קאמרי דתולדות דמלאכה נינהו כדאמרינן בפרק המצניע רבי אליעזר משום הכי מחייב חולב משום מפרק מגבן משום בונה מחבץ משום בורר בהמצניע ומרבץ ומכבד משום אשווי גומות: ורודה · [illegible]

[illegible] נמצא כוס זה מכשירו: [illegible] שמא לא נתקבל בכלי [illegible] ומנא ידע: רבי [illegible] נתקבל בכלי והא חששא [illegible] קאמר שאם ישפך דמו [illegible] ספיקי אחת מיהא מיתקני [illegible] לא נתקבל: **כהנים זריזין הן** · וליכא למיחש לשמא לא [illegible] לא אתריגא שמא לא נתקבל בכלי כל זה שאתה שואב [illegible] זורק דם פסול אף אני לא אמרתי למלאות אלא ממקום [illegible] שם דמים שנתקבלו בכלי ולאו משום דמיערב בה [illegible] נתקבל כגון דם התמצית הא קא פריך ליה בסיפא ורישא [illegible] זריזין הן · היכן נשפכין הא זריזין הן וידעי: **אגב זריזותייהו** [illegible] לרוץ ולקרב ולזרוק מישתמיט מידייהו: **והלא דם התמצית** [illegible] הלכה מעורב בו והאי נשפך דם של אחד כולו בטל [illegible] תועיל זריקה שהרי בטל: **דם התמצית** · של חולין ושל [illegible] **כפרה** · בלאו ולא כרת דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו [illegible] כל אוכליו יכרת יצא דם התמצית שאינו דם הנפש [illegible] כריתות מפרש טעמא חמשה לאוין כתיבי בדם ומייתי [illegible] התמצית: **לענין כפרה** · שאינו ראוי לזריקה:

החולב כגרוגרות · וקשה ה"ר אפריס דתנן בפ' המוציא (שבת עו:) דשיעור המוציא חלב כדי גמיאה ושיעורי שבת הן שוים לכל המלאכות הואלה טחינה וקצירה · ותירץ דסתם חלב כדי גמיאה שהוא שיעור גדול אבל הכא בחולב לגבינה דאחשובי אחשביה שיעורו כגרוגרות דזוטר אבל אי כדי גמיאה זוטר צריך לומר דסתם חלב לגבינה ולכך הכא שיעורו כגרוגרת והא דמחייב בכדי גמיאה היינו במפרש בהדיא לאכילה ולשתיה דאי סתם חולב לאכילה ולשתיה ולא לגביני אפילו הוה מפרש בהדיא לגבינה הוה לו להתחייב בכדי גמיאה דזוטר הואיל וסתמו לאכול ולשתות כדאמרינן בסוף כלל גדול (שבת עו.) המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב אף על גב דלגמל לא הוי שיעורא בהכי הואיל וסתמא לפרה מיחייב אשיעורא דפרה ויש מפרש דכשהחולב לכבר בעין מיחייב בכדי גמיאה אבל חולב לא מיחייב אלא בכגרוגרת דאין אדם טורח לחלוב בפחות מכגרוגרת וכי האי גוונא מפליג בהמוציא (שבת עט.) גבי עור לעשות קמיע*:

המכבד והמרבץ · ע"כ לאו פסיק רישיה הוא דבפסיק רישיה לא הוה שרי ר"ש לרבנן לכתחלה בשילהי המצניע (שבת צה.) ותימה לר"י דא"כ אמאי מחייב רבי אליעזר כיון דיכול להיות בלא גומות ודוחק לומר דפליגי אי הוי פסיק רישיה אי לא ונראה לר"י דבהא פליגי דר' אליעזר סבר סתם מכבד ומרבץ מתכוון להשוות גומות אף על פי שא"א להשוות גומות מיחייב לרבי יהודה הואיל והשוה גומות לבסוף ורבנן סברי דאין מתכוון אלא לכבד ולרבנן בעלמא וליכא אלא שבות · תימה לר"י היכי מתוקמא מתניתין כרבי אליעזר והא בעזרה שהיה לה רצפת אבנים לא שייך בה אשווי גומות ואפילו לכתחלה שרי כדאמר בשילהי המצניע (נס זה שם) אמימר שרא זילחא במחוזא אע"ג דגזרינן בעלמא מדליקין (שבת דף כט:) עליית השיטה אטו עליית דעלמא מחוזא היתה כולה רצפה באבנים לא גזרינן אטו דעיל דעלמא ואור"י דבעזרה בין רוכב לרוכב היו גומות אי נמי דלרבי אליעזר דליכא איסורא דאורייתא בכיבוד דעלמא גזרינן עזרה אטו כיבוד דעלמא דכמה שבות אשכחן במקדש בפ' בתרא דעירובין (דף קב:) אבל לרבנן דאפילו בעלמא ליכא אלא איסורא דרבנן אין שבות כי האי במקדש כיון דליכא איסורא דאורייתא בשום מקום · פסק בהלכות גדולות דכיבוד מותר כדאמרינן בהמצניע (דף צה.) גבי ריבון ההידנא קיימא לן כרבי שמעון דשרי לרבנן לכתחלה ואין נראה לר"י דהא מזיז עפר ממקומו אסרינן בכירה (שבת דף לט:) ובבילה (ד' ח) ועוד בפרק כל הכלים (שבת דף קכד:) אמרינן אמר רבי (אליעזר) [נ"ל אלעזר] אף מכבדות של תמרה מותר לטלטל ופריך אי מחמה לצל בהא לימא רבי (אליעזר) [אלעזר] כו' משמע דפשיטא דהוי מלאכתו לאיסור לכולי עלמא ואף על גב דריבון שרי לכתחלה לרבי שמעון בכיבוד אסור דמשוי ביה גומות יותר מריבון: **שמא** לא נתקבל בכלי · פי' בקונטרס ולא תועיל זריקה משום דנשפך. מאוחר בבהמה וקשה לר"י דמ"מ יזרוק ואסור להעלות דם פסול על גבי המזבח: כדמוכח [illegible] לאותו שנשפך אחר שנתקבל ונראה לר"י דהכי פי' שמא לא נתקבל בכלי ואסור להעלות

עין משפט
נר מצוה

נב א מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ז:
נג ב שם הלכה יא:
נד ג מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ג ו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכא סעיף יג וסימן שלו סעיף א ג:
נה ד מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה ד:

◆

רבינו חננאל

שהיו הכהנים מרחיצין העזרה [בשבת] שלא ברצון חכמים אמרו מאן חכמים ר' אליעזר אבל חכ"א אין שבות במקדש אלא כל דבר שאיסורו משום שבות מותר הוא במקדש: והרחצה מנא לן דמשום שבות היא מיהא החולב בהמה והמגבן והמחבץ כגרוגרת המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת במזיד ביום טוב לוקה דברי ר"א וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה אינן אלא משום שבות · רב אשי אמר שלא ברצון רבי נתן דתני [שבות] שצריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו והא רחיצה אינה צורך ע"ב ד"ה במקדש: תניא רבי יהודה היה אומר כוס היה ממלא מדם התערובות שאם נשפך אחד מהן ואחד שנתקבל בכלי זה מכשירו ואף על גב שדם התמצית מעורב בו אין דם התמצית מבטל דם הנפש דלא תימא דדם התמצית לר"י אינו דם אלא דם מעליא הוא דתנן דם התמצית באזהרה רבי יהודה אמר בכרת ואפילו הכי לענין כפרה [מודה] ר' יהודה כי דם הנפש בעינן שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר דם

כריתות כב:

מסורת הש"ס

גליון הש"ס

3

ואחד כל מין ומין מארבע מינין שבו אם היה אחד מהן [א]שאול אין יוצאין בו ביום טוב ראשון: **יא** שותפין שקנו לולב או אתרוג בשותפות [ב]אין אחד מהן יוצא בו ידי חובתו בראשון עד שיתן לו חלקו [ח] במתנה. האחין שקנו אתרוגין מתפיסת הבית ונטל אחד מהן אתרוג ויצא בו. אם יכול לאכלו ואין האחין מקפידין בכך יצא. ואם היו מקפידין לא יצא עד שיתנו לו חלקם במתנה. ואם קנה זה אתרוג וזה פריש או שקנו כאחד אתרוג ורמון ופריש מתפיסת הבית אינו יוצא באתרוג עד שיתן לו חלקו במתנה ואף על פי שאם אכלו אין מקפידין עליו: **יב** אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן. בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים. וכיצד היו עושין ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד מתחילין מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמוח לשאר היום עם כל הלילה: **יג** והיאך היתה שמחה זו. החליל מכה ומנגנין בכנור ובנבלים ובמצלתים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו. ומי שיודע בפה בפה. ורוקדין ומספקין ומטפחין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיודע ואומרים דברי שירות ותשבחות. ושמחה זו אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב:

מצוה

א טור סי' תרמט: ב טור סי' תרנח סמ"ג שם:

תנאי שא"א לקיימו בסופו והתנה עליו בתחלה תנאי בטל ומעשה קיים, וכתב הר"ן דבקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות עסקינן דאילו בהגיע דהיינו בן שש או בן שבע אקנויי נמי מקני ומתנתו מתנה כדאיתא בהניזקין (גיטין נ"ט) ודבר פשוט הוא זה ותמהני שלא הזכירוהו הפוסקים:

סליקו להו הלכות לולב

יא שותפין שקנו לולב או וכו'. פרק יש נוחלין (ב"ב קל"ז:) אמר רב"נ האחין שקנו אתרוג בתפיסת הבית ונטלו אחד מהן ויצא בו אם יכול לאכלו יצא ואם לאו לא יצא ודוקא אתרוג אבל פריש או רמון לא כך היא הגרסא ברוב הספרים ובדברי הגאונים וההלכות ופירושה כדברי רבינו דכל דאין שם אתרוגין אחרים אע"פ שאין מקפידין על באכילתו אינו יוצא בו לפי שכל שאין שם אתרוג כמין אין מחילתן בהכי מועלת אבל כשיש שם אתרוג המין אפילו היה זה משלה מן האחרים מחילתן מועלת לפי שאינן מקפידין. ובהלכות פ' לולב הגזול ושמעינן מינה דהני בי תרי דזבני לולבא בשותפות לא נפיק חד ידי חובתו ביומא קמא עד דיהיב ליה חבריה מנתא דידיה ואי לא לא נפיק ע"כ וכן כתבו האחרונים ז"ל ונתבארו דברי רבינו. אבל הרשב"א ז"ל כתב ומסתברא לי דהא דאחין בשלא לקחוהו לצאת בו היה אלא לאוכלו ולהריח בו אבל לקחוהו לצאת בו ודאי בכל נוטל יוצאין בו דאמרינן יש ברירה שהרי בשעה שלקחוהו היו יודעים שאינו ראוי ליחלק ועל דעת כן לקחוהו שבשעה שיטלנו כל אחד מהן לצאת בו שיהא כולו שלו דומיא דשותפים שנדרו הנאה זה מזה שהן נכנסים לחצר של שניהם שאין בה דין חלוקה כמו שמבואר פ"ז מהלכות נדרים. והטעם שיש ברירה שכשלקחוהו על דעת כן נשתתפו שבשעה שכל אחד מהן נכנס יהיה מקום דריסתו שלו ואף בלולב כיוצא בו ואין צריכין להקנות זה לזה. ואפשר שעל דעת זה סמכו בהרבה מקומות שלוקחין לולב אחד וכל הקהל יוצאין בו בין בראשון בין בשני:

יב אע"פ שכל המועדות וכו'. דברי רבינו עד השמחה שישמח אדם וכו' מבוארין פ' החליל (דף נ') בגמרא. מהן במשנה ובגמרא

משנה למלך

יהודה מכשיר עד מ' וג' אמה דשיעור זה דנקט ר"י אינו גדול לא למעלה ולא למטה וכל הנהו דאייתינן לעיל הוו דנקיט אבל ההיא דפרק אלמנה ניזונית דקתני ב' וג' שנים ואמאי למעט פחות מבתים דלא איבדה וכן ההיא דהכונס כ"ק דאמאי למעט דאלג' אין עוקרין וא"כ ע"כ לישנא דדוקא נקט לא שייך לומר התם ואפילו סוכה כדאמרי אינשי ודוק: עוד נראה לחלק דע"כ לא אמרינן היכא דבעי למימר אפילו סוכה דלא פריך אלא היכא דהא לא היה שונה כי אם החלוקה כמהודשה הוה ה"ד דעד כאן. ותו לא כגון ההיא דפ' מפנין דהא היה שונה מפנין ממש קושש הוה ה"ד דדוקא ה' אבל הכי לא משום שירתא וכדס"ל לרב חסדא מש"ה קאמר שמואל דלהכי נקט ד' וה' לומר לך אפילו סוכה נמי ונקט ד' וה' כדאמרי אינשי ללמדנו אפילו סוכה. וכן ההיא דר' יהודה דריש סוכה וריש עירובין אי האי נקט ר"י. מכשיר אפילו עד כ' אפשר היה להעלות על הדעת דהכי מ' אפילו ר' יהודה מודה דלא מהני להכי נקט מ' וג' לומר לך ואפילו סוכה נמי כדאמרי אינשי. וכן כל הנהו דכתבנו לעיל יש חדוש במה שלמדנו דאפילו סוכה ומשום הכי נקט בלשונו כלשון בני אדם. אבל ההיא דפרק אלמנה ניזונית וההיא דסוף ב"ק אין שום חדוש כלל במה שלמדנו דאפילו סוכה דכיון דבשתי שנים איבדה כתובתה כ"ש סוכה וכן כיון דג' עוקרים מן הרועה כ"ש ה' וא"כ לאיזה תכלית דברה תורה כלשון בני אדם והילוק זה נכון הוא בעיני: ויש לדקדק בסי פ"ב דתוס' מהא דתנן בפ"ב דפרה משנה ב' היו בה שתי שערות ר"ע אומר אפילו ד' אפילו ה' וכן משוורות יהלוש ר"א אומר אפילו חמשים. ועיין בב"מ האומנין (דף ע"ו) ועד כמה שוכר עליהם עד מ' וג' זוז ועיין בזה בדברי רבינו פ"ט מהלכות שכירות בדין ד' ובמ"ש ה"ה שם. ועיין בפרק השוכר את הפועלים (דף נ"ג) כמשמר ד' וה' מקצאות ה"ז לא ימלא כריסו מאחד מהן אלא מכל אחד ואחד אוכל לפי חשבון. ועיין בפרק אע"ס (דף ס"ב) דאמרינן התלמידים יוצאים לת"ת ב' וג' שנים שלא ברשות, וכתב בעל ב"ח אה"ע סי' ע"ו נסתפק אם ב' וג' שנים דוקא ולא יותר או נימא דלאו דוקא דה"ה טפי וכתב בשם מהרש"ל דדוקא ג' שנים וכו' דנקט לאורחא דמלתא ולכל היותר ג' שנים והכר הביא דבריהם בעל חלקת מחוקק סי' ע"ו יע"ש. ובפרק ראשית הגז דף קל"ו אמרינן היו לו שתי רחלות גוזזות והניח ב' וג' שנים אין מצטרפות. ובפ"ב דחולין (דף ל') אר"י אמר רב השוחט בב' וג' מקומות שחיטתו כשרה. ובפ"ג דאהלות משנה ב' תנן מודים חכמים לר"מ בזורע שבת או חרדל בב' וג' מקומות שנותן סאה מכל אחד ואחד עיין שם בתוי"ט. ובפ"ו דנדה (דף נ"ח) מייתי לה. ובפרק ע"ו דשבת (דף קי"ג) תנן מקפלין את הכלים אפילו ד' וה' פעמים. ובפרק ב' דסוכה (דף כ"ו) וכמה אכילת עראי אמר ר' יוסף תרתי או תלת ביעי ועיין שם ברש"י ותוס'. ובפ' קמא דסנהדרין (דף ט"ז) וזימנין אמר רב בנים דין אחד הוא דאין עושין בא בנים או בב' בתי דינין וזימנין אמר רב אפילו בבנים ובשלשה בתי דינין לעולם אין עושין. ותו אמרינן התם אמר ר"ע לא שנו אלא במקום אחד אבל בב' וג' מקומות עושין. ובר"פ נגמר הדין (דף מ"ג) ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות מחזירין אותו אפילו ד' וה' פעמים. ושם (בדף מ"ג) תניא פעם ראשונה ושניה בין שיש ממש בדבריו בין שאין ממש בדבריו מחזירין אותו. ובס"פ דעירובין

לחם משנה

הא מדרבנן מקחו מקח ממכרו ממכר והוא מקנה. אבל רבינו נראה לו דוחק פירוש זה ופירש דאסור להקנות אפילו לפעוטות והטעם דקונה מן התורה דסובר רבינו דפ"ג דאין מקחו מקח מן התורה אבל מקום כשנותן לו קונה מן התורה וכדכתב בפ' ששה ועשרים מהלכות מכירה וגם ביאר כן בדבריו ה"ה ולכך אפילו שהגיע לעונת הפעוטות אינו מקנה מן התורה וזהו אמרו ואינו מקנה לאחרים מן התורה אבל רש"י ז"ל נראה שדעתו כדעת הר"ן שפירש קונה דרבנן תיקנו ליה זכיה ע"כ. אח"כ ראיתי להרב"י בכ"מ שכתב שדברי הר"ן הם פשוטים ותמה על הפוסקים איך לא כתבו וכו', ואני תמה עליו איך אמר כן כי רבינו חולק עליו כדכתיבנא:

יא האחין שקנו אתרוגין כו'. גירסת רבינו בגמרא (ב"ב קל"ז:) ודוקא אתרוג אבל רימון ופריש לא, דהא רשב"ם והתוספות יישבוה בדוחק וכתבו אבל אי לית ליה לטעון אלא פריש או רימון לא יצא דמסתמא יקפיד אם יאכל הלה את האתרוג ע"כ, כלומר על מה סמוך לומר שהוא לא יקפיד מאחר שימצאו הרבה אתרוגים בעיר וכו', דהיינו דוקא כשיש אתרוג אבל אם לאו לא. אבל רבינו לא פירש כן אלא אמר אע"פ שאם אכלו אין מקפידין לא מהני. ולכאורה הוא תימה ונראה טעמו דכיון דע"ד הסתם כל אדם מקפיד אע"פ שאלו אין מקפידין להוציא מדרך הסתם צריך שיאמרו בפירוש שמוחלין אבל כשיש שם אתרוג המין וכו' אין לומר ודאי כל אדם מקפיד ולכל מועיל. וז"ש ה"ה אבל כשיש שם אתרוג המין וכו' ולפי שאינן מקפידין כלומר אז מועיל טעם לפי שאין מקפידין כיון שאין הסתם להקפיד עכ"ס. או אפשר דמה שאמר רבינו לא היו מקפידין על אכילתו ר"ל שאלו האחין אין מקפידין זה על זה בדבר שהוא כזה וז"ש אין מקפידין על אכילתו כלומר מחמת שוויו אבל יקפידו מחמת שלא יצאו ידי מצותו ולזה אין המחילה בהסתם מועלת וגם זה יסכימו דברי רבינו עם דברי התוספות ז"ל:

יג ושמחה זו אינה דוחה וכו'. כתב ה"ה שיש שיר לקרבן שדוחה בין שבת ויו"ט כדפסק רבינו פרק ג' מהלכות מקדש. ונראה דזה כר' ירמיה דאמר

בפרק

מגדל עוז

שחזר ר"י מדבריו ור"ט מיקל מכולהו ואפילו מדר"ע מ"מ הלכתא קעימי שכן עבות שכיחי ומד דלא קטים לא שכיח שהוא עבות כלל וכן הוא הדבר שתאנה פארה אתם כפארת הגוע שהיא לבדה עבות והשאר אין עבות ולא תמצא גוע אחד אפילו באלף שיהא הוא וכל פארותיו עבות. וכן פי' שמועה זו על נכון וגם מדברי ר"ע נמי יתברר זה הפירוש מדאמרינן לדברי ר"ע דחד עבות ולא קטים לא שכיח ואם בנקטם ראשו כדברי המפרשים היכי אמרינן לדברי ר"ע חד ולא קטים לא שכיח והא שכיחי טובא אלא ש"מ כדפרישית ולעולם הלכה כסתם מתניתנו שאם נקטם ראשו. פסול והוא ראש הפארה משום דלאו הדר הוא והטועה מזה הדרך טועה מדרך השכל עכ"ל בתשובה. והרמב"ן ז"ל השיב על זה ואמר דבר זה לא רבינו הגדול אמרו אבל כל הגאונים ז"ל כן אמרו ולא ערער אדם מן הראשונים בדבר וקבלתם הכריע. ועוד לזה הפירוש א"כ למה פסל שום חכם הקטומין ומשבחין בהדס יותר משאר המינין והדרכה בהדס כשר לדברי הכל שהרי ענף כתוב בו וענף הוא הבד המושבת מן העץ ובירושלמי מפורש דמשום הדר פסלי ליה רבנן ואין לבד הגזוז מן הקרקע יותר מן המושחת לא תאר ולא הדר אלא משמע דעל הקיטומין ברוב ההדסים אמורין והיינו לישנא דגמרא דלא שלמין ור"ע מכשיר בזה ולא באתר מפני שההדס בענותו תלוי הדרו שעליו חופין את עצו משא"כ בשאר מינין וזו ששנינו בתורת כהנים ר' ישמעאל אומר שתי דליות ואחת שאינה קטומה כלומר שצריך לחזר עליה שלא תהיה קטומה והיינו דקתני אחת שאינה קטומה ולא קתני אחד שאינו קטום אלמא אדליות קאי והיינו נמי דלא א"ר טרפון אפילו שלשתן דליות לפי שאינן ודאי קטומין. אבל לי נראה שהענפים הגדולים שדרכן של כורמים לזמור אותן ולקוץ בכל שנה כדי שיוסיפו הן הנקראין דליות והענפים הבלאים הם הנקראים בדים או פארות במקרא ויב"ע תרגם בו עוכרתים וכן תרגם אונקלוס זמורה והוא הענף שהכתו ראשו ועל שם שיזמר נקרא כן וכן תרגומו ועל שם שהעבירו ממנה נקראת עוכרתא ומן הלשון הזה של דליות אמרו חכמים המדלדל בגפנים וכולן לשון זמור וכבות. ומ"ש עבות ג' לא מכשרינן לה מפני הקטומים שלא מצינו לר' טרפון שאסר בהם לכתחלה אלא מפני שאין הדס שכולו עבות מצוי להם במקומן בתוך שלשה עשמים שהוא הארוך שוטה והיינו דקאמרינן בהדיא עבות שלשה אלמא משום עבות הוא שאינו מצוי ותלתא קעימי שכיחי להו מחד ולא קטים שדק ההדס הוה ליבש ראשו והכיר עליו העליונים ונסיומו קטום הכ"ל ספר המלחמות. (מכאן ועד סוף הפרק חסר, כי הכעתק היה חסר ממנו לרוב יושנו ולא היה לנו זולתו):

הגהות מיימוניות

[ח] בסוף יש נוחלין וכתב רשב"ם מה שנהגו כל הקהל לברך על אתרוג אחד דעתנו מסכמת שיהא נתון לכל אחד עד שיברך ואח"כ יחזיר אע"פ שלא פירש כמי שפירש דמי וכן כתבו התוס' בסוף לולב הגזול אמנם הירא דבר ה' ומחבב את מצותיו לעשותן מן המובחר ראוי להיות לו לולב ואתרוג בפני עצמו. הרא כדי לעשות הנענועים כהלכתן ועוד שרוב בני אדם מברכים על דעת שהן שותפין לכל הקהל ברוב מקומות ואין דעת טובי הקהל כן ואינם מעלים על לב ולא יודעים שצריך ליזהר ולהסכים שיהא מתנה וכן ראיתי חסידים ואנשי מעשה עושים ולא נהגו מתחלה להיות לכל הקהל יחד אלא מרוחק שלא מצאו אתרוגים לכל הצורך:

ישראל. קהל. ועדה. וישראל. ואין פוחתין משלשים בני אדם בכל כת וכת: י היו הכל חמשים. נכנסים בתחלה שלשים ושוחטין. ויוצאים עשרה ונכנסין עשרה. וחוזרין ויוצאין עשרה ונכנסין עשרה: יא היו פחות מחמשים אין שוחטין את הפסח לכתחלה [ואם שחטו כשר]. ואם שחטו כולן בבת אחת כשר. [א]כיצד נשחט. נכנסה הכת הראשונה עד שתתמלא העזרה ונועלין דלתות העזרה ומתחילין לשחוט את פסחיהן. וכל זמן שהן שוחטין ומקריבין קוראים הלויים את ההלל. אם גמרו ההלל ועדיין לא שלמה הכת מלהקריב, שונים. ואם שנו ולא שלמו להקריב משלשין. ומעולם לא שלשו: יב על כל קריאה וקריאה תוקעין שלש תקיעות בחצוצרות. תקיעה תרועה ותקיעה. הואיל ואין לו נסכים לתקוע בשעת ניסוך תוקעין בשעת שחיטה: יג הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהן מזרקי כסף ומזרקי זהב. שורה שכולה כסף כסף. שורה שכולה זהב זהב. ולא היו מעורבים כדי שיהיה להם נוי. ולא היו למזרקין שולים כדי שלא יניחום ויקרש הדם: יד [ב]שחט השוחט וקיבל הכהן. נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כדי שיתעסקו רבים במצוה עד שיגיע הדם אצל כהן הקרוב למזבח. שופכו שפיכה אחת כנגד היסוד. ומקבל מזרק אחד מלא ואחר כך מחזיר את הריקן. ותולין ומפשיטין את כולו וקורעו וממחה את קרביו עד שמסיר מהן הצואה והפרש. ומוציא את האימורין ונותנן בכלי ומולחן ומקטירן הכהן על גבי המזבח. וכיצד תולין ומפשיטין. מסמרות של ברזל היו קבועין בכותלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שלא מצא מקום לתלות מקלות דקים וחלקים היו שם מניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט: טו שלמו מלהקריב פותחין דלתות העזרה ויוצאת כת הראשונה ונכנסה שנייה. יצאת שנייה ונכנסה שלישית. כמעשה הראשונה כך מעשה שנייה ושלישית. שלמה כת שלישית ויצאת רוחצים את העזרה: טז חל ארבעה עשר להיות בשבת כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. ורוחצין את העזרה בשבת שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה איסור שבות במקדש היתר הוא: יז אין כל אחד ואחד מוליך את פסחו לביתו בשבת. אלא כת הראשונה יוצאין בפסחיהם ויושבין בהר הבית. והשנייה יוצאין בפסחיהן ויושבין בחיל. והשלישית עומדין במקומן בעזרה ושוהים הכל עד מוצאי שבת והולך כל אחד בפסחו לביתו: יח [ג]שחיטת הפסח וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטר חלביו דוחין את השבת. שאי אפשר לעשותן קודם השבת שהרי קבוע לו זמן שנאמר במועדו. אבל הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום ותתיכת יבלתו בכלי אינן דוחין את השבת שהרי אפשר לעשותן קודם השבת. ואם יכול לחתוך יבלתו בידו בשבת חותך. ואם היתה יבשה חותכה אפילו בכלי שאין שבות במקדש כלל. וכן צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת שהרי

אפשר

א גם זה שם: ב גם זה שם: ג שם ס"ג שם:

כסף משנה

ומ"ש ואין פחות משלשים בני אדם בכל כת וכת הו הכל חמשים נכנסים בתחלה שלשים וכו'. שם א"ר יצחק אין הפסח נשחט אלא בשלש כתות של שלשים שלשים בני אדם מ"ט קהל ועדה וישראל מספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה הילכך בעינן שלש כתות של שלשים שלשים בני אדם דאי בבת אחת הא איכא ואי בזה אחר זה הא איכא הילכך בחמשין נמי סגי דעייל תלתין [ועבדי עיילי עשרה] ונפקי עשרה ועיילי עשרה ונפקי עשרה:

יא ומ"ש ואם שחטו כולן בבת אחת כשר. הכי משמע דר' יצחק לאו לאיפסולי אמר דא"כ כל"ל הכי פסח שנשחט בפחות משלש כתות פסול: כיצד נשחט נכנסה הכת הראשונה וכו' עד ומעולם לא שלשו. משנה שם:

יב על כל קריאה וקריאה תוקעים שלש תקיעות. שם במשנה נכנסה כת ראשונה וכו' ננעלו דלתות העזרה תקעו והריעו ותקעו שחטו ישראל וכו'. ומאי דתנן קראו את ההלל. פירש"י כשמתחילין לשחוט מתחילים לקרות. ומה שכתב שהקוראים הם לויים. בתוספתא פ"ד לויים על דוכנן קוראים את ההלל. ומ"ש הואיל ואין לו נסכים וכו'. שם בירושלמי:

יג הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם מזרקי כסף ומזרקי זהב וכו' עד כנגד היסוד. משנה בפ' תמיד נשחט שם:

יד ומ"ש כדי שיתעסקו רבים במצוה. שם בגמ' יהיב טעמא משום ברב עם הדרת מלך. ומה שכתב ומקבל מזרק אחד מלא ואח"כ מחזיר את הריקן. שם בגמרא יהיב טעמא משום דאין מעבירין על המצות. ומה שכתב ותולין ומפשיטין את כולו נראה שכתב כן לאפוקי מר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא דאמר *בתוספתא פ"ד י"ד שחל להיות בשבת לא היה מפשיט אלא עד מקום החזה. ומ"ש וממחה את קרביו. בר"פ אלו דברים (דף ס"ה:) תנן דמיחוי קרביו דוחה את השבת, ובגמרא (דף ס"ח) מאי מיחוי קרביו רב הונא אמר *שמוחקן בסכין רב חייא בר רב אמר בירקא דמייא דנסקא אגב דוחקא דסכינא. ופירש"י בירקא דמייא ניהו האדוקה במעים שיוצאה מהם בדוחק בסכין. ופירש"י דטעמא דמיחוי קרביו דוחה שבת כדי שלא יסריחו. ומ"ש ומוציא את האימורים וכו'. שם במשנה קרעו והוציאו את אימוריו ונתנם במגס והקטירם ע"ג המזבח. ומה שכתב ומולחן. היינו מדכתיב על כל קרבנך תקריב מלח. ומ"ש וכיצד תולין ומפשיטין וכו' עד ורוחצין את העזרה בשבת. שם במשנה:

טז ומ"ש שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה. שם בגמ' (דף ס"ה) אמרינן דר' נתן סבר שבות שאינה צריכה לא התירו ומשמע דחכמים פליגי עליה ופסק כוותייהו. ועוד דהא תנן בפרק תמיד נשחט שהכהנים היו עושים מעשה ומדיחים את העזרה בשבת ואע"ג דמסיים בה דשלא ברצון חכמים היה איכא למימר מאן חכמים ר' נתן וכיון דרבים פליגי עליה לית הלכתא כוותיה:

יז אין כל אחד ואחד מוליך את פסחו לביתו בשבת וכו'. משנה שם (דף ס"ה):

יח שחיטת הפסח וזריקת דמו. משנה וכר"ע פרק אלו דברים. ומ"ש ואם אפשר לחתוך יבלתו בידו בשבת חותך ואם היתה יבשה חותכה אפי' בכלי. שם בגמ' (דף ס"ח:) ובסוף עירובין (דף ק"ג). ומ"ש וכן צלייתו והדחת קרביו אינם דוחים. משנה בפ' אלו דברים שם:

שכח

*[וכבר תמה המהרי"ט על שהביא התוספתא לראיה ולא מהגמרא (שבת קט"ז, קל"ג: ומנחות ס"ג)]:

*[בגמרא שמחקן]:

לחם משנה

יד שחט השוחט וקבל הכהן וכו'. בגמרא אמרינן ש"מ הולכה שלא ברגל הוי הולכה ותירצו דילמא הוה נייד פורתא ע"כ. וקשה כיון דרבינו ז"ל פסק פ"א מהל' פסולי המוקדשין דהולכה שלא ברגל לא הויא הולכה א"כ אמאי לא כתב כאן דנייד פורתא. וי"ל דסמך על מ"ש שם ובודאי דהכא איירי בנייד דאל"כ הוי הולכה שלא ברגל:

ומפשיטין את כולו וכו'. בפרק כל כתבי (דף קט"ז) א"ר י"ד שחל להיות בשבת מפשיטין את הפסח עד החזה דברי ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה וחכ"א מפשיטין את כולו ואמרו שם מאי אהדרו ליה חכמים לר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה הכי קאמרו ליה אם מגילין תיק הספר עם הספר לא נפשיט את הפסח מעורו ואמרו שם במסקנא וכא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ותירצו דשקיל ליה בברזי ע"כ. משמע דאפילו לרבנן מן החזה ואילך לא היו מפשיטים בי"ד דחל להיות בשבת אלא בברזי כלומר בחתיכות דקות ומפשיט והולך. והתימה מהרב מהררי"י קארו ז"ל שכתב דרבינו ז"ל פסק דלא כר"י בן ברוקא ולכך כתב מפשיטין את כולו דא"כ קשה דאמאי לא כתב דמן החזה ואילך שקול בברזי ואפי' נאמר דרבינו ז"ל מ"ש כאן הוא בחול אבל בשחל להיות בשבת לעולם דאין מפשיטין אלא עד החזה ופסק כר"י בן ברוקה ודלא כהרב מוהררי"ק ז"ל. מ"מ קשה דלא פירש רבינו ז"ל כלל בי"ד שחל להיות בשבת אלא אדרבה סתם וכתב כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. ואולי יש לתרץ לרבינו ז"ל שלא אמרו בגמרא כן אלא מפני מאי דאהדרו חכמים לרבי ישמעאל אבל רבנן לעולם דסברי דהפשט בחול ובשבת שוה ולדבריו דר' ישמעאל השיבו* ופסק כרבנן ולכך סתם וכתב כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת ואין דעת התוס' ז"ל כן בריש פ' אלו דברים (דף ס"ח) ומ"מ כוונת רבינו ז"ל אפשר דכך היא:

יח ואם היתה יבשה וכו'. קשה דנהי דאין שבות במקדש כלל היינו היכא דאי אפשר לעשותו מאתמול אבל היכא דאפשר לא דהא הבאתו מחוץ לתחום והרכבתו אינו אלא מדרבנן ואסור משום דאפשר לעשותו מאתמול וכן לקמן לא היה יכול להקדישו בשבת אי לאו טעמא דקבוע לו זמן אע"ג דאינו אלא שבות ובודאי טעמא הוי משום דאפשר לעשותו מאתמול. וכן במחמר אע"פ שאינו אלא שבות לא התירו רבינו ז"ל אלא מפני שהוא כלאחר יד ומפני המצוה. מותר ומטעמא דאין שבות במקדש אפי' לא היה בדבר מצוה היה מותר אלא ודאי דטעמא הוי משום דהיה יכול לעשותו מאתמול. ולכך הוצרך להתירו משום דהוי כלאחר יד ומפני המצוה וכ"ת הך קושיא בגמ' נמי איתא דיבשה מותר ואמאי והא הוי שבות דאפשר לעשותו מאתמול י"ל דבגמ' הוה אמינא דלא הוי תתיכה כדכתב רש"י ז"ל ואפי' שבות ליכא אבל רבינו ז"ל דכתב דהוי שבות אלא טעמא הוי משום דאין שבות במקדש קשה. וכ"ת אכתי בגמ' גופא תיקשי דכיון ודאי דהוי שבות מדאסור במדינה וא"כ אמאי מותר כיון דיכול לעשותו מאתמול וי"ל דכיון מותר משום דאיסורו קל והוי שבות, ובכי הא יש לתרץ לרבינו ז"ל ולומר דיבשה בכלי הוי שבות קל. ואילו לא היה במקדש אע"ג דהוי שבות קל היינו אוסרין אותו כיון דיכול לעשותו מאתמול אבל משום דהוי במקדש דהתירו בו שבות חמור אם כן הוא הדין בשבות קל דאפשר לעשותו מאתמול עדיף משבות חמור:

שהרי אפשר לעשותן לאחר השבת וכו'. וא"ת והא הקטר חלבים נמי אפשר לעשותן אחר השבת שאמרו שם בפ' אלו דברים (דף ס"ח) תנא אמר ר"ש בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי איברים ופדרים כל הלילה ואין ממתינים להם עד שתחשך וא"כ מאי שנא הכי. וי"ל דהקטר חלבים מ"מ מצותן הוי ביום וזו היא מצוה מן המובחר דהא ביום טוב שחל להיות בחול הוי דוקא ביום ולא בלילה ואם כן כשחל להיות בשבת אע"פ שאפשר להיות בלילה מ"מ מצוה מן המובחר הוי ביום מה שאין כן בחול:

שחטו

*[כן כתבו תוספות בשבת קי"ז למד פירוגא]: